

LUNDS
UNIVERSITET

En antirasism på knä?

En kvalitativ textanalys av svensk antirasism

Abstrakt

Studien undersöker om den svenska antirasistiska rörelsen upprätthåller rasistiska värderingar och har inspirerats av den brittiska forskaren Ali Rattansi. Den teori som har använts är ytterligheternas likheter också känd som hästskomodellen. Teorin menar att politiska motpoler har många likheter och därför är ideologiskt närmare än vad de verkar. Antirasister avgränsas i studien till de som förstår rasismens problem och som aktivt arbetar mot den. Studien genomförs med en kvalitativ textanalys med avsikt att klassificera antirasistiska idéer. Det empiriska materialet har följt metoden för ogynnsamma omständigheter som utgår från att urvalet väljs på ett sätt som försvårar för teorin. Materialinsamlingen har varit bred där böcker, tidningar, hemsidor och debatter varit föremål för granskning. Empirin har sedan analyserats genom bestämda tolkningsmetoder för att slutsatser skall kunna dras. Studien visar att nyckelpersoner inom svensk antirasism genom sitt sätt att tala och skriva upprätthåller ett rasistiskt förhållningssätt. På vilket sätt antirasistiska aktörer har gjort detta skiljer sig åt men vissa teman återkommer: hänvisningar till medfödda och oföränderliga egenskaper och avståndstagande från andra grupper.

Nyckelord: antirasism, rasism, Rattansi, hästskomodellen

Antal ord: 8399

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Metod	3
2.1 Material.....	5
2.1.1 Intervjuer.....	6
2.1.2 Källkritik.....	7
3 Begreppsdefinition	8
3.1 Rasism.....	8
3.2 Begreppet idag	10
3.3 Antirasism.....	12
4 Teori	14
5 Empiri och reflektion	16
5.1 Intolerant antirasism	16
5.2 Välviljans Rasism	20
6 Slutsats	24
Referenser	27

1 Inledning

Rasism har en lång historia av ständig förändring och förgrening. Längre såg både allmänheten och lärda en rasistisk hierarki som både naturlig och självklar. Det beskrivna förhållningssättet har utmanats och i efterdyningarna av rasismens mest fruktansvärda konsekvenser har en stark antirasism vuxit fram, inte minst i Sverige. Nyligen visade landsomfattande demonstrationer i städer som Östersund, Malmö, Stockholm och Motala antirasismens breda stöd. I Kärrtorp samlades mellan 15000-20000 människor för att vara del av den antirasistiska rörelsen (Svenska Dagbladet).

Antirasism vänder sig mot vad de uppfattar som orättvisor vilket kommer till uttryck på många olika sätt. Som för de flesta politiska rörelser finns det mer eller mindre lyckade sätt att försöka uppnå sina mål. Med lyckade menas att grundläggande mål som antirasism lägger fram har möjlighet att förverkligas. Jag fokuserar i denna uppsats på den sorts antirasism som i sitt sätt att tala och verka istället motverkar sitt mål. Ansatsen är inte enkel eftersom forskning och aktuell politik till största del handlar om rasism, inte motrörelsen. Med Ali Rattansis kritik av antirasism som grund, där han bland annat pekar på problematiken om en antirasism som använder samma diskurs och metoder som rasism, undersöks rådande antirasism i Sverige. Rattansi uppmärksammar en antirasism där det är svårt att se skillnaden mellan det antirasister kämpar mot och hur de själva verkar i denna kamp. Det väsentliga problemet som måste understrykas är att om antirasism använder samma begrepp, retoriska knep och propaganda som det säger sig vara emot, legitimerar det rasismens varande och utveckling. Uppsatsens frågeställning är:

Upprätthåller svensk antirasism rasistiska värderingar i sin strävan att bekämpa rasism?

Eftersom antirasism till sin natur är underställt rasism i och med att det är en motrörelse (som t.ex. antiteism och teism) finns det en brist på material och teori (Bengtsson 2013, Intervju). Brist på arbete kring ämnet förvånar mig då få politiska

debatter upprör och engagerar mer än de kring rasism. Just därför känns det viktigt att utforska antirasism och hur vi kan förstå fenomenet. Även om uppsatsen tar sin ansats i kritik mot antirasism är det ingen värderande text. Problematik uppstår då arbeten om rasism ofta blir påverkade av författarens ståndpunkt eftersom nästan alla studier om rasism görs av forskare med negativ syn på rasism (Fredrickson 2007, s. 140). Syftet med denna uppsats är trots det, att verka för objektivitet och fokusera på hur antirasism påverkas och influeras av rasism, inte att ta ställning för om det förra eller senare är moraliskt försvarbart.

2 Metod

Den metod undersökningen har genomförts med är kvalitativ textanalys. Målet har varit att nå fördjupad kunskap kring den antirasistiska diskursen. Med diskurs menas här inte den metod som exempelvis Foucault, Laclou och Mouffe var med att utveckla utan en snäv lingvistisk användning som syftar till vad som sägs och skrivs inom den svenska antirasistiska rörelsen.

Den kvalitativa textanalysen används för att förstå avgörande budskap genom att tolka texter i syfte att ”förstå” dem (Teorell & Svensson 2012, s. 99). Hur väl metoden genomförs får betydelse för studiens resultat och kvalitet. Därför har jag vid materialinsamling ständigt reflekterat över hur jag läser och förstår de utvalda texterna. Viktiga element är avsändare, mottagare och socialt sammanhang (Bergström & Boréus 2012, s. 30-31). Läran om tolkning, hermeneutik, är väsentlig för textanalys och vid läsning av material har bland annat delarna i en text tolkats utifrån texterna som helhet och helheten utifrån delarna (ibid.). Avgörande för att metoden valdes istället för exempelvis kvantitativ textanalys beror på att det som eftersöks i texterna inte är lätt att räkna och vissa avsnitt har mer betydelse än andra (Esaiasson m.fl. 2012, s. 210). Kvalitativ textanalys är inte en enhetlig metod, jag har valt att systematisera svensk antirasism. Avsikten är att klassificera antirasism efter användandet av rasistiska idéer och förhållningsätt. Metoden har valts eftersom det skapar en grund för att frågeställningen ska få ett så uttömmande svar som möjligt, vilket kräver att någon typ av fråga ställs till texten (Teorell & Svensson 2012, s. 100; Esaiasson m.fl. 2012, s. 210). I mitt fall har antirasistiska texter lästs med hypotesen att de upprätthåller rasistiska värderingar utifrån det begrepp som jag utvecklar för rasism. Efter att ha läst materialet drar jag därefter slutsatsen om det empiriska materialet upprätthåller rasistiska värderingar (Teorell & Svensson 2012, s. 98-102). Den kvantitativa analysen är nära kopplad till viljan att förklara orsak och verkan samt kausalitet. Då försöker forskaren förklara ett utfall med en eller flera förklaringsvariabler (Teorell & Svensson 2012, s. 159). Att förklara orsak och verkan är dock inget

som jag i denna uppsats kommer ägna mig åt. Syftet är en fördjupning och beskrivning av den antirasistiska rörelsen, inte orsaker till varför svensk antirasism ser ut som den gör.

Med kvalitativ textanalys kommer också ett antal ontologiska och epistemologiska förhållningsätt som det är viktigt att förhålla sig till. Som redan nämnt antas texterna vila på en ”dold” sanning vilket bidrar till att den naturvetenskapliga positivismen inte är applicerbar. Vissa textanalyser, som diskursanalysen, är istället mycket konstruktivistisk i sina metoder. Diskursanalysen hävdar bland annat av världen inte går att uppleva direkt utan att det krävs modeller eftersom våra upplevelser (våra perceptioner) är något aktivt (Neumann 2012, s 30-34). Riktigt så långt går inte den systematiserande analysen även om positivismen inte är självklar. En passende term är istället kritisk realism som menar att det finns en verklighet oberoende av subjektet men att alla texter, både de i tal och skrift, påverkas av både det språk forskarens material består av och på det sätt forskaren uttrycker sig (Bergström & Boreus 2012, s.28-29; Stoehrel s.46).

All empirisk undersökning bör minimera riskerna för systematiska mätfel, validitet, och osystematiska mätfel, reliabilitet (Teorell & Svensson 2012, s. 54-55). I skapandet av begreppsdefinition har för och nackdelar övervägts. Det är exempelvis inte enkelt att definiera rasism, forskare belyser olika kriterier för vad som kan anses som rasism (se sida 7). En god definition av begrepp är dock nödvändig för att en analys ska kunna genomföras annars finns det stor risk för systematiska fel (Esaiasson m.fl. 57-60.). Ett annat validitesproblem är i vilken utsträckning undersökningen verkligen får med svensk antirasism, undersöks ”rätt” organisationer och individer? Resonemanget handlar om metoden är tillräcklig för att svara på den fråga som ställs (Bergström & Boreus 2012, s. 40). Det har varit min ambition att kartlägga centrala delar av den antirasistiska rörelsen genom officiella titlar, aktivitetsfrekvens och litteratur. Vissa (Jan Jämte och Alexander Bengtsson) har blivit utpekade som experter och/eller representanter i antirasism av personer inom svensk antirasism.

2.1 Material

För att kunna kartlägga antirasismens förhållande till rasism har hemsidor, tidningar, debatter, och egna intervjuer använts. Valet av material är kopplat till analysmetoden då kvalitativ textanalys fungerar väl när olika sorters texter ligger till grund i undersökningen (Bergström & Boreus 2012, s.18-19). I valet av brett eller smalt materialinsamlade finns det speciellt två saker att ta hänsyn till. Det första är hur noga materialet måste läsas. I en kvantitativ textanalys där exempelvis viss rubriksättning analyseras är det naturligt att ha ett mycket bredare material än i kvalitativ undersökning där texterna tolkas för att hitta ”dolda” meningar. Det andra är att vid ett smalt material finns risk att viktig och till och med avgörande material inte kommer med i undersökningen (Esaiasson 2012, s. 220). I aktuell undersökning är en ganska bred insamling vald där antirasism har undersökts utifrån böcker, hemsidor, olika tidningsartiklar (nyhetsartiklar, debattartiklar och ledarsidor) och intervjuer. Det har varit nödvändigt eftersom antirasism inte representeras av några enstaka personer eller organisationer. Ett annat avgränsningsproblem är till vilken geografisk plats undersökningen sträcker sig. Orsaken till att undersökningen avgränsas till svensk kontext beror främst på att arbetet att samla in och sammanställa material från exempelvis den europeiska antirasismen är ett för stort arbete. Men det beror också på att ämnet som sådant inte tillåter att dra övergripande slutsatser om olika länder. De antirasistiska rörelserna har haft skilda framgångar och i exempelvis USA talas det om ras på ett annat sätt än i Sverige (Fredricksen 2007, s. 24).

Smal eller bred materialinsamling räcker inte för att förklara varför just materialet kan säga något om antirasismen mer än för de enskilda fallen. För att kunna göra det har uppsatsen utformats genom strategiska val. Strategiska val utgår från att man känner till en bestämd population, i mitt fall svenska antirasister. Men även här måste en distinktion göras, vilka antirasister skall undersökas? Här används ogynnsamma omständigheter (least likely case) som går ut på att göra det svårt för sin teori (Esaiasson 2012, s.162). Orsaken till valet av ogynnsamma omständigheter är stor del av ämnet i sig. Rasism och antirasism upprör många och därför måste också slutsatser om ämnet utsättas för hård prövning. I materialinsamlingen ställdes krav på vilket sorts material som kunde vara med. För det första var alla som ingick i studien på något sätt

offentliga i sin roll som antirasist, personerna uttryckte åsikter som det öppet stod för. Kravet motiveras med att människor har lättare att överdriva och vara starka i sina uttalanden vid anonymitet vilket skulle riskera att snedvrider resultatet. För det andra minimerades material från de allra mest extrema grupperna inom svensk antirasism. För att på ett tydligt och systematiskt sätt bestämma vilka grupper som kan benämnas som extrema användes Jan Jämtes indelning. Jämte delar i sin avhandling in antirasism i tre grupper: radikala, moderata och pragmatiska, där de extrema hör till den radikala kategorin (Jämte 2013, s. 426). I hans avhandling presenteras kriterier som ligger till grund för indelningen, exempelvis synen på våld men också organisationstyp och liknande. Antifascistisk Aktion (AFA) tas upp en gång i uppsatsen och då som objekt för en analys av Adam Cwejman. Det har gjorts medvetet eftersom Cwejman har en poäng som kan appliceras på övrigt material.

2.1.1 Intervjuer

I arbetet till uppsatsen har det genomförts två kvalitativa samtalsintervjuer av nyckelpersoner i svensk politik kring framförallt rasism och antirasism (Essaïsson m.fl. 2012, s. 228). Syftet med intervjuerna var att nå fördjupad kunskap om uppsatsens problem och synligöra hur individerna uppfattar de funderingar och otydligheter som finns inom ämnet (Essaïsson m.fl. 2012, s. 252). På grund av olika verksamhetsorter har intervjuerna genomförts genom datorprogrammet Skype. Efter godkännande spelades samtalen in. Svaren har transkriberats i samband med avslutad intervju för att minimera risken för feltolkningar och för att förvalta de idéer som uppkom på bästa sätt (Kvale 1997 s. 166). Upplägget har varit en semistrukturerad modell där utrymme för följdfrågor och fördjupad diskussion har funnits men där förberedda frågor fungerade som grund. De på förhand utarbetade frågorna fungerar som en viktig spärr mot att frågorna vägleder, värderar eller på annat sätt påverkar intervjuobjektet (Essaïsson m.fl. 2012, s. 264-265). Intervjuerna har följt akademiska förhållningsregler, exempelvis har syftet med intervjun tydligt angivits och målet har varit att få så utförliga och tillförlitliga svar som möjligt (Teorell & Svensson 2012, s. 89-91).

2.1.2 Källkritik

Att reflektera över materialets äkthet och tendenser är en etablerad akademisk uppgift som jag i största utsträckning har följt. Med tanke på den övertygelse och passion en del personer inom antirasismen har, har det varit extra viktigt att betänka påståenden och faktauppgifter. Det finns flera sätt detta kan göras på, exempelvis har jag vid misstanke om bristande äkthet letat efter kompletterande källor och försökt avgöra hur pass objektiv utsagan är. Det har ganska naturligt blivit både material från primärkällor och sekundärkällor men samtligt har det funnits en medvetenhet om hur trovärdigheten påverkas (Esaiasson 2012, s. 283). Eftersom de flesta personerna som förmedlar utsagor om rasism och antirasism har en åsikt i ämnet har arbetet med att värdera tendenser varit aktivt, även material från forskarvärlden måste ständigt reflekteras över (Fredrickson 2007, s. 140). Av det valda materialet är en betydande del hämtat från internet. Att använda sig av internetkällor betyder inte att materialet per se är mindre trovärdiga men eftersom det är enkelt att ladda upp och förfälska information har det under arbetets gång varit viktigt att inte slarva med källkritiken.

3 Begreppsdefinition

För att förstå antirasism är det viktigt att förstå vad de är emot, vad de är anti, alltså rasism. Avsikten med denna del är inte här att ge en komplett bild över rasism då begreppet har utvecklats under lång tid och kan ta många olika skepnader. Undersökningen kommer istället försöka förstå rasism idag utifrån västerländska föreställningar och ge en koncis bild av rasism. Syftet är att kunna tala om rasism på ett överskådligt sätt för att sedan kunna använda det som ett analysverktyg för att förstå antirasism. Följande del kommer först kort beskriva rasismens utveckling där centrala perioder tas upp i begreppets historia och belyser idéer som varit av speciellt viktiga för att förstå rasismens förändring och för hur det är möjligt att förhålla sig till rasism idag.

3.1 Rasism

Rasism är ett begrepp som många gånger anpassat sig till mänsklighetens utveckling. Rasism har till och med överlevt efter att ordet ras har försvunnit i den politiska debatten. I svensk kontext har rasbegreppet nästintill försvunnit från politiska sammanhang. Men innan den ”nya” rasismen tas upp behövs en kort historisk introduktion till begreppet rasism. George Fredrickson hävdar i sin bok ”Rasism: En historisk översikt” att rasism i sin grundform växte fram under 1300- och 1400-talet (Fredrickson 2005 s. 19). Spanien är det land där det tidigt går att se användandet av rasistiska föreställningar, speciellt i och med den politiska dogmen ”lipieza de sangre” (blodets renhet) något som också långt senare praktiserades i USAs sydstater (Rattansi 2007, s. 7-8; Fredrickson 2005 s. 40). Teorin bakom detta var att det endast krävdes en droppe blod av den underlägsna rasen för att räknas som sådan, men det gällde inte omvänt. Rattansi belyser också medeltidens inverkan på rasism och hur ordet ras i Europa började användas i flera olika språk under 1500-talet (Rattansi 2007, s. 22-23).

Det dröjde dock över 200 år innan olika människotyper i form av olika raser klassificerades efter biologiska egenskaper (Fredrickson 2005 s. 54).

Under 1800-talet var den vetenskapliga rasismen starkt förankrad. Det går att se att lagar om vilka som ska ha rösträtt grundar sig på vetenskapliga påståenden om att vissa "raser" (ofta svarta) inte var lämpade för att få sådant ansvar (Fredrickson 2005 s. 66-70 ; Rattansi s. 31-33). En betydelsefull aspekt är att rasism på intet sätt är entydigt och lätt att rama in. De flesta författarna kring ämnet är överens om detta och inleder ofta sina böcker eller artiklar med sin egen definition. Anledning till detta kan mycket väl vara att det inte finns något absolut svar på orsaker till rasism eller närliggande begrepp som xenofobi (rädsla för främlingar) . Under 1900-talets första del går det till exempel att urskilja två helt olika orsaker till antisemitism respektive rasism mot svarta. Många förespråkare för den förra menade att judar som kollektiv utgjorde ett hot mot den egna gruppen i form av bland annat ekonomisk framgång. Rasismen mot mörkhyade förklarades istället av att de hade lägre intelligens och kompetens och riskerade skada det västerländska samhället (Fredrickson 2005 s. 85). Utvecklingen från att tala om ras till att tala om rasism dröjde till 1900-talet. Att ändelsen -ism då togs i bruk visar hur samtida lärda inom ämnet började ifrågasätta föreställningar om ras i kontrast till att förutsätta det som en naturvetenskaplig sanning (Fredrickson 2005 s. 139). I allmänheten myntades rasism först för att förklara nazisternas idéer och teorier om antisemitism, även om fenomenet existerade innan dess (Fredrickson 2005 s. 18). Det är viktigt att understryka Fredricksons påstående då det ger en bild av rasism. Om termen först användes för att förklara religiösa motsättningar verkar rasism handla om mer än enbart fenotypiska skillnader som exempelvis hudfärg.

Efter andra världskriget förändrades sättet att tala om rasism över hela världen. I efterdyningarna av förintelsen kunde inte längre världssamfundet försvara rasmässiga skillnader då det blivit tydligt vad det fick för konsekvenser i sin mest extrema form. 1950 publicerade därför FN organet UNESCO ett utlåtande där den vetenskapliga rasismen motsägs och UNESCO slog fast att det inte gick att skilja på raser (Fredrickson 2005 s. 116). Uttalandet var en brytpunkt för den annars vedertagna idén om att dela upp människor i raser. För att förstå 2000-talets rasism måste vi ta i beaktande att det var drygt 60 år sedan och att länder som Sydafrika fortsatte att hänvisa till raslig överlägsenhet för att legitimera en segregationspolitik långt in i efterkrigstiden.

3.2 Begreppet idag

Efter den historiska överblicken analyseras rasism utifrån hur begreppet har använts och verkat efter andra världskriget. Det blir därför viktigt att förstå den ”nya rasismen” som idag nästan helt har tagit över den biologiska rasismen (Rattansi 2007, s. 86-87). I denna text används kulturrasism synonymt med ”ny rasism” då det ger en bättre bild av vad begreppet innebär. Det är också omtvistat hur ny ”ny rasism” verkligen är. Fredrickson hävdar t.ex. att det uppstod redan på 1800-talet, vilket bidrar till att kulturrasism är en bättre term (Fredrickson 2005, s. 17; Jämte 2013, s. 20). Kulturrasism är då kulturella skillnader mellan människor anses vara lika permanenta och essentiella för att legitimera det som tidigare förklarades med att människosläktet var uppdelat i olika raser. I Jan Jämtes avhandling ”Antirasismens många ansikten” menar författaren att kulturrasismen bytte argument men logiken fanns kvar (Jämte 2013, s. 26). Kulturrasism är omtvistat då det uppenbarligen finns en paradox att tala om rasism utan biologiska raser. Heterofobi, att vara rädd för det avvikande eller xenofobi, kan man mena passar bättre men jag hävdar i denna uppsats (likt exempelvis Rattansi och Jämte) att kulturrasism är en del av rasism i det moderna samhället.

Även om rasism är svårt att ringa in krävs det en definition för att kunna analysera ämnet. Det existerar inte konsensus inom den akademiska världen om en definition, men flera försök finns. Nedan kommer tre ståndpunkter tas upp för att se skillnader i existerande definitioner. Dessa tre kommer från den brittiske professorn Steven Rose, den amerikanska professorn George Fredrickson och den svenske forskningsassistenten Jan Jämte. Alla tre har valts strategiskt av en anledning, Rose eftersom Rattansi utgår från den i sin bok ”Racism: A very short introduction”, Fredrickson eftersom han varit en ledande forskare kring rasism under andra delen av 1900-talet och Jämte eftersom hans avhandling är en nutida fördjupning av rasism och antirasism i Sverige (Douglas 2008).

Rose konstaterar ”By rasism is meant any claim of the natural superiority of one identifiable human population, group or race over another” (Rattansi 2007, s. 94). Här är det viktigt att det inte enbart är ras som kan ligga som grund för rasism utan han använder också de i sig svårdefinierade begreppen befolkning och grupper. Fredrickson har en något avvikande tanke och skriver ”Det är när skillnader som normalt kan

betraktas som etnokulturella istället anses medfödda, outplånliga och oförändliga som man kan påstå att ett rasistiskt förhållningssätt eller rasistisk ideologi existerar” (Fredrickson 2005, s. 18). Fredrickson undertrycker dock senare i sin bok att de biologiska kriterierna krävs för att tala om rasism eftersom kultur knappast kan anses medfött. Han menar att den bredare definitionen försvårar vår förståelse för västerländsk rasism eftersom kulturella aspekter som språk och religion måste förklaras på ett annat sätt än hudfärg och genetik (Fredrickson 2005, s. 127-131). Jämte menar i sin avhandling att rasism måste förstås som en kombination av ras och kultur och poängterar begreppet rasifiering vilket är när individer tillskriver en kollektiv identitet utifrån fenotypiska eller kulturella attribut. Jämte menar att rasifiering ”görs” i en ständigt pågående meningsskapande process, det är inget som ”är” (Jämte 2013, s. 21-22). Jämte menar också att den dominerande förståelsen för rasism är en ”tydlig ideologi om biologiska raser och deras inbördes hierarki” (Nordmark citerat av Jämte, 2013, s. 42). Jämte tar också upp hur rasism förhåller sig till ”vi och dem” som ofta förknippas med rasism. Han menar att själva indelningen ”vi och dem” inte i sig konstituerar rasism men att det är en nödvändig komponent för att tillskriva individer och grupper egenskaper vilket motiverar skilda livsmöjligheter i samhället (Jämte 2013, s. 42).

Det är alltså inte lätt att koncist definiera rasism även om det i många fall är önskvärt både i vardagssammanhang och i vetenskapliga undersökningar. Trots att allmän definition saknas, skapar en snäv definition större problem än en bred. Den snäva missar viktiga aspekter som är en del av rasismen i västvärlden idag. Om rasbegreppet är förlegat verkar de kulturella aspekterna på samma sätt, de anses oföränderliga och generaliserbara för ett kollektiv. I uppsatsen används därför den breda definitionen där kulturrasism ingår. Ytterligare ett skäl är, som uppsatsen är ett exempel på, är att antirasism idag till stor del är fokuserad på den kulturella rasismen och många åtgärder och aktioner är riktade mot den ”nya rasismen” där exempelvis islamofobin ses som ett av många aktuella problem. Ett tredje skäl är att antirasister själva i stor utsträckning använder sig av denna definition (Jämte 2013, s. 27).

Eftersom definitionen har en avgörande roll för uppsatsen förtydligar jag: rasism innefattar både biologisk och kulturell rasism där olikheter och hierarkier försvaras och motiveras på grund av oföränderliga skillnader där identifiering från en annan grupp är central. Ett rasistiskt handlande blir därför en handling som begås med denna övertygelse.

3.3 Antirasism

Med den breda definitionen av rasism där både den i Sverige knappt existerande biologiska rasismen och kulturrasism får plats kan vi nu börja tala om antirasism. Ett viktigt konstaterande är att det inte går att tala om antirasism utan att tala om rasism, antirasism blir på så sätt underställd rasism (Bengtsson 2013, Intervju).

Det är delvis antirasismens position som underställd som bidrar till att forskning och kunskap om antirasism är mycket mer knapphändig än den om rasism. Det är, som i denna uppsats, nödvändigt att skriva om rasism när antirasism analyseras men det gäller inte omvänt. Material och teorier kring antirasism finns inte alls i samma utsträckning som kring rasism (Jämte 2013, s. 28). Orsakerna till brist i materialet är flera, Jämte hänvisar bland annat till sociologerna Alana Lentin och Eileen O'Brien som skrivit om detta. Lentin argumenterar för antirasismens underlägsenhet gentemot rasism i forskning och O'Brien menar att en möjlig orsak är västvärldens motstånd att konfronteras med sin rasistiska historia i såväl teori som praktik (ibid.). Det är därför inte helt lätt att beskriva eller definiera antirasism, även öppet antirasistiska organisationer verkar ha problem med det. Ett exempel är den antirasistiska stiftelsen EXPO, på deras hemsida går det tydligt att läsa vad de är emot, de har tydliga definitioner på rasism och intolerans. Antirasism blir på så sätt förklarad som kampen mot dessa begrepp. Detta är även någonting Daniel Poohl och Alex Bengtsson (båda verksamma på EXPO) tar upp i sin bok "Positiv Antirasism" i vilken författarna syfte är att ge sin syn på antirasism. De skriver i inledningen "Vår grundläggande idé är att antirasister alltför sällan talar om vad man är för. Så detta är en bok om vad vi är för" (Poohl & Bengtsson 2012, s. 7). Bengtsson menar att antirasisters benägenhet att inte tala vad de är för beror på att antirasismen sin natur är en reaktion, antirasismen mobiliseras istället av att de har en gemensam fiende (Bengtsson 2013, Intervju). Ansatsen blir en tydlig skiljelinje för denna uppsats på så sätt att antirasism inte kan bli en benämning på alla som inte delar rasistiska värderingar utan istället de som motsätter dem med egna ståndpunkter. Denna begreppsdefinition blir avgörande för att förstå antirasism då det annars blir för brett där majoriteten av Sveriges befolkning räknas som antirasister och rasism på så sätt blir ett ytterst marginellt problem. Det är alltså av vikt att förstå att människor inte automatiskt blir antirasister om de inte delar rasistiska värderingar. Det

är inte heller självklart när människor ”klassas” som antirasist. Vissa kanske arbetar hårt för att minska fördomar och diskriminering mot vissa grupper men är sedan själva benägna att dela rasistiska tankar om andra grupper. Det är därför viktigt att se bortom rasist eller antirasist (något även Rattansi är inne på), men hur skall denna uppdelning ske? Jämte kommer i sin avhandling fram till att definitionen av antirasister kan brytas ner till tre punkter:

- 1) en medvetenhet, förståelse och erkännande av problem med rasism
- 2) ett aktivt ställningstagande mot rasism och för antirasistiska ideal
- 3) ett faktiskt agerande, privat eller genom grupper och organisationer, i syfte att lösa problem med rasism genom att förändra samhället och/eller andra människors sätt att agera. (Jämte 2013, s. 30)

Han skriver sedan att definitionen medvetet är bred för att rymma många olika aktörer i samhället (ibid.). Det finns ett par oklarheter med Jämtes definition, för det första är det svårt att slå fast vilka som medvetet och med en förståelse erkänner rasismens problem. Utifrån Jämtes definition måste en antirasist inte bara vara för jämlikhet och allas lika värde, utan är också tvungen att förstå rasismens konsekvenser. På en högre nivå som partipolitik eller riksorganisationer kan detta verka som ett gott kriterium men på individnivå finns risken att många människor inte räknas med. För det andra menar Jämte att man måste vara *för* antirasistiska ideal. Idealerna är som tidigare nämnt inte alls självklara (se förra sidan). Det är inte heller självklart att potentiella antirasistiska ideal är lika, vissa extrema grupper som är stämmer väl in på resten av punkterna skiljer sig säkerligen från mer moderata antirasister i ideal. Trots nämnda synpunkter anser jag att Jämte begrepp är mycket användbart, genom att använda denna går det att förhållandevis enkelt rama in antirasism som mer än en kritik mot rasism. Jämtes definition ligger därför till grund för definitionen av antirasister vilket innebär att de som jag nedan tar upp, om inget annat sägs, är personer som valts ut i linje med Jämtes definition.

4 Teori

Utmaningen för undersökningar där existerande forskning är skralt är att teoribildning ofta är svår att hitta och applicera. En extra viktig del i uppsatsarbetet har därför varit att koppla problemformuleringen till en vedertagen teori. Eftersom Rattansi står som inspirationskälla blir det också naturligt att se hur han resonerar. Rattansis bok är en överblick av rasismens historia där han kort avslutar med sina tankar om antirasism. Han menar till synes att antirasism står för ett problem men han ägnar sig inte åt att fördjupa sig i detta. Hans enda exempel är den Brittiska politikern Stephen Byers tal där han bland annat säger

”Anti-semetism is not rational. It is a... virus and it mutates. It will not be defeated unless it is treated as a senseless act of hatred that has no logic, no justification.” (Stephen Byers i Rattansi 2007, s. 172)

För att förstå och analysera Rattansis kritik utgår denna text från teorin om ytterligheters likhet, ofta populärt kallad hästskomodellen. Teorin menar att den politiska höger- och vänsterskalan istället är cirkelformad, som en hästsko, där de mest extrema ideologierna möts (Ersson 1993, s. 145). Istället för att höger och vänster blir varandras motpoler antas de istället vara ganska nära varandra. Syftet med teorin är att belysa de likheter som ideologierna har och förstå hur likheterna kan förklaras. I tidigare forskning som utgår från hästskomodellen eller använder sig av den på ett underförstått plan, är det vanligt att kommunism och fascism jämförs. Ett avgörande exempel på detta är Hanna Arendts bok ”The origins of Totalitarianism” där hon jämför fascism och kommunism (Arendt 1994). Hon kommer där fram till att åskådningar inom de två ideologierna liknar varandra på många plan. Hon konstaterar bland annat att båda har en övertygelse om en enda sanning och att ideologierna på så sätt är nära sammankopplade (Ibid.). Forskaren Svante Ersson skrev om detta fenomen i sin artikel i Statsvetenskaplig tidskrift där han la fram frågeställningen om fascism och kommunism är mer lika

varandra än olika. Erssons jämförande analys fokuserade främst på avhopp från ett kommunistiskt parti till ett fascistsikt parti och vice versa (Ersson 1993 s. 154-156). Erssons studie visar på hur hästskomodellen inte bara fungerar i teorin utan att den i praktiken även kan användas för att förklara politiska fenomen.

Från den mer övergripande idén om att hästskomodellen kan förklara vitt skilda politiska ideologiers likheter analyseras här antirasism i sitt förhållande till rasism. Uppsatsens utgångspunkt är att teorin fungerar på samma sätt som för fascism och kommunism eftersom rasism och antirasism är varandras motsatser. Teorin används för att analysera Rattans kritik men det finns inget mål att utveckla teorin så att den kan användas för att analysera andra liknande fall. Skillnaden från Arendts och Erssons studier är att ideologierna i deras arbeten uppfattas dela ideologi men att de grupper som ska främjas är olika. Så är inte fallet här, istället används teorin för att förklara likheterna i det sätt rasism och antirasism uttrycker sig och arbetar för att nå sina respektive mål. Ambitionen är att hästskomodellen ska fungera som övergripande teoretiskt verktyg för uppsatsen som helhet men även andra teorier som liknar hästskomodellen kommer tas upp. En av dessa är välviljans rasism som menar att antirasism sprider en dold rasism med ”gott” uppsåt. Välviljans rasism kommer därför diskuteras och analyseras som en egen idé men min uppfattning är att den egentligen ger uttryck för samma koncept som hästskomodellen.

5 Empiri och reflektion

Att utgå från Rattans kritik skapar inte någon självklar väg för hur problemet ska undersökas bäst. Han syftar inte på någon speciell sorts antirasism som problemet härstammar ifrån utan talar istället brett om antirasism. Hans exempel är dock ett tal i underhuset i det brittiska parlamentet vilket tyder på att Rattans inte syftar på de mest extrema grupper som vill omkullkasta det politiska systemet genom våld. Därför har också jag valt att fokusera min undersökning på en antirasism som delar en grundläggande syn om att rasism inte är förknippat det styrelseskick som råder. Fokus ligger inte på de mest extrema grupperna inom antirasism som AFA och Revolutionära Fronten (RF). Istället har mer moderata organisationer, tankesmedjor, politiker och olika opinionsbildare undersökts.

5.1 Intolerant antirasism

Hur antirasism förmedlas och hur väl det som förmedlas överrensstämmer med antirasism borde vara mycket viktigt. Mårten Schultz, professor i civilrätt vid Stockholms Universitet, påpekade detta angående debatten som följde efter Anders Behring Breiviks terrordåd 2011. Breiviks mål var att uppmärksamma och varna om det hot han ansåg islam innebär (Poohl 2012). Schultz menar att en viktig del i Breiviks plan var att attentatet skulle splittra och polarisera grupper för att de på så sätt skulle förstå det annalkande hotet (Schultz 2012). Antirasismen bör utifrån sina mål aktivt försöka motverka den splittring Breivik gärna ville se. Schultz menar att här misslyckas många fall av antirasism, eftersom exempelvis debattartiklar och ledarsidor som skrivs med ett antirasistiskt budskap istället ökar polarisering. Han hänvisar till journalisten

och författaren Erik Helmersons sammanfattning av debattklimatet ”antingen är ni med oss, eller med Breivik” (Helmerson i Schultz 2012). Det Helmerson i detta citat främst syftar på är Aftonbladets ledarskribent Karin Pettersons artiklar (Sveriges Resurser). En av dessa artiklar har titeln ”Dags att välja sida” där hon framför sin syn på vilka konsekvenser Breviks attentat kan få (Petterson 2012). Karin Petterson är på inget sätt representant för svensk antirasism även om hon ofta skriver och debatterar om ämnet men Helmerson visar ändå hur antirasism i sin iver att nå sitt mål kan motarbeta sitt syfte. Schultz sammanfattar på följande sätt

”Breiviks vi-emot-dem-strategi är således sorgligt framgångsrik i svensk debatt. Den dehumaniserar terroristen, debattens demokratiska grundvärderingar har gjorts kontroversiella och den polarisering som var syftet kom snabbare än någon hade kunnat tro.” (Schultz 2012)

Schultz menar att antirasister blir kontraproduktiva när de fördömer åsikter som de själva hjälper till att skapa. Helmerson återkommer till sin kritik av antirasism när han knappt ett år senare skriver en ledare i Dagens Nyheter där han förkastar antirasismens intolerans (Helmerson 2013). Hans ledarsida handlar i detta fall om den debatt som följde efter att den svenska regeringens projekt Rättssäkert och effektivt verkställighetsarbete (REVA) fått stor uppmärksamhet. Helmerson skriver bland annat ”Hur kan människor som pläderar för tolerans visa sig vara så fundamentalt intoleranta?” (Helmerson 2013). Helmerson menar alltså att intolerans hos antirasism är ett problem eftersom det underminerar de argument antirasismen bygger på. Att det går nästan ett år mellan Helmersons kommentarer och att det rör två olika händelser visar att han ser intoleransen som ett bestående problem för svensk antirasism. Det är tydligt att Helmerson tankar om intolerant tolerans stämmer väl med hur hästskomodellen beskriver ytterligheters likheter. Resonemanget påminner om Arendts forskning i den bemärkelsen att huvuddragen i argumenten är de samma.

Att svensk antirasism i sitt språk och handlande inte bör vara intolerant verkar vara ett centralt tema. Poohl och Bengtsson skriver ”Samtidigt breder en selektiv antirasism ut sig. Vissa aktörer, som med brinnande emfas protesterar mot en form av intolerans, tycks fullständigt sakna förmågan att känna igen och kritisera en annan” (Poohl & Bengtsson 2012 s. 41). Syftet med antirasism kan på så sätt försvinna, istället används antirasism för att smutskasta sina politiska motståndare (Poohl & Bengtsson 2012, s.

42). Ett aktuellt exempel på intolerant antirasism är Foujan Rouzbehs debattinlägg på Sveriges Televisions internetsida för debatt. Rouzbeh har länge arbetat med asyl och integrationsfrågor och skriver ofta om antirasism. Hennes text handlar om den antirasistiska aktionen som följde Jason Diakités (mer känd under artistnamnet Timbuktu) tal efter han fått motta pris av den antirasistiska organisationen 5i12 rörelsen. Diakités tal väckte uppmärksamhet vilket ledde till en kort film där människor säger ”Jag är Jason”. Syftet var att ställa sig bakom antirasism och att människor från olika bakgrunder kunde identifiera sig med Diakités tal. Rouzbehs inlägg menar att de människor som inte delar Diakités hudfärg och bakgrund omöjligt kan förstå hans kamp mot diskriminering. Hon menar istället att det är viktigt att belysa att det existerar ett ”vi” och ett ”dom” för att på så sätt arbeta mot rasism. Hon skriver ”Ni är de som har nedärvda privilegier till följd av historiska förtryck av oss andra. Ni är normen och ni är i majoritet. Ni är de som utger er för att vara Jason utan att ha någon aning om hur det är att vara Jason” (Rouzbeh 2013) och menar att ”En bra början vore att försöka förstå det som skiljer sig åt vad gäller de olika förutsättningar som råder beroende på vilka vi alla är – och inse att ja, ni och vi delar samma mål men nej, ni är inte Jason” (ibid.). Hennes sätt att resonera går att förstå, det är först när vi börjar tala om skillnader som vi kan göra något åt det. I hennes argumentation är det tydligt hur viktigt det är med vilken identitet vi har och att de attribut som är en del av dessa identiteter (som hudfärg, härkomst, socioekonomisk ställning) är oföränderliga. Det spelar alltså ingen roll för den grupp hon kallar ”ni” hur de påverkas av rasism, genom familj, vänner och/eller aktivism inom antirasism, Rouzbeh anser att skillnaderna är viktigare än likheterna. Att skillnaderna i hennes ögon är oföränderliga gränsar nära till tankar inom rasism där raser eller kulturer är oföränderliga.

Det är också intressant att hon tar in en tredje part ”de”. ”De” blir i hennes text de främlingsfientliga och de hatiska. Här kategoriserar hon in människor med andra värderingar än henne själv och skriver ”De är hatiska, ignoranta och illvilliga profitörer som säljer in enkla lösningar på komplexa problem till allmänheten” (Rouzbeh 2013). Även om det inte är skribentens mening använder hon sig även här av ett ganska tydligt rasistisk språkbruk. Hon identifierar en grupp som fiender för att sedan ge gruppen tydliga och negativa karaktärsdrag. Rouzbehs kritik om att ”de” förenklar sanningen och försöker klistra sin bild på allmänheten blir motsägelsefull när hon själv förenklar genom att dela upp människor i grupper som omöjligt kan förstå eller känna samhörighet med andra grupper. Hennes text fungerar därför som ett

exempel på antirasism som i sitt språk och argumentationsteknik är intolerant, även här går det därför att applicera hästskomodellen.

Rouzbehs artikel fick snabbt kritik från olika håll där exempelvis hennes polarisering tas upp som ett problem för antirasism. Yuri Silva och Aina Rasool skriver i sin replik exempelvis ”även om vi förstår ditt budskap, så förstår vi inte syftet med att försvaga den antirasistiska rörelsen” (Silva & Rasool 2013). Det tidigare konstaterandet om en antirasism med många olika angreppssätt blir genom deras text tydlig, Silvia och Rasool anser att Rouzbehs text inte alls hjälper eller underlättar för antirasism. Intressant nog grundar Rouzbeh sin text på att vi (i detta fall allmänheten) måste tala om hur verkligheten ser ut och inte vara rädda för debatten skapar polarisering. Att inte tala om saker är naturligtvis inte bra för en fungerande demokrati men Rouzbeh verkar inte förstå hur hennes argument fallerar när hon fördömer en grupp för deras intolerans och i nästa stycke själv är intolerant, eller i vart fall pekar på hur vissa människor på grund oföränderliga attribut inte kan förstå, eller starkare uttryck, inte bör försöka förstå.

Ytterligare en artikel på SVT Debatt skrevs av den Timbro anställde och tidigare ordförande i Folkpartiets ungdomsförbund (LUF) Adam Cwejman. Hans artikel står i stark kontrast till Rouzbehs text och menar att högerextrema och vänsterextrema har mer likheter än skillnader. Cwejman grundar analysen på flera olika händelser, där extremister från både höger och vänster på den politiska skalan medverkat, som har resulterat i våld. Även om Cwejman till skillnad från Rouzbeh endast skriver om de mest extrema grupperna är hans text värd att fundera över. Han skriver bland annat ”jag vill hävda att de är mer lika än olika, även om olikheterna gör dem till varandras motparter. De förenas av två saker: utopismen och kritiken mot våldsmonopolet.” (Cwejman 2013, Sveriges Television). Hans första påstående, att meningsmotståndarna är mer lika än olika, är en tydlig koppling till den kritik mot antirasism som tidigare tagit upp i texten. Cwejmans artikel handlar främst om hur extrema grupper motiverar sitt våld och även om de antirasister som använder våld är en liten del finns det antirasister som genom våld, eller utomparlamentiska åtgärder som de själva ofta kallar det (se exempelvis AFAs hemsida), försöker påverka människor. På grund av detta blir Cwejmans första argument om att meningsmotståndarna förenas i sin övertygelse om utopismen extra intressant. Cwejman hävdar att gruppernas framtidsbild, om än vitt skilda, i sin grund är väldigt lika eftersom båda kräver att det nuvarande politiska systemet kastas omkull. Han menar alltså, för att koppla till Rattansi, att två skilda mål har benägenhet att uttrycka sig på liknande sätt och att det i båda fallen skadar det egna

målet. Cwejman menar också att samhället anser samma metoder vara mindre förkastliga om individen eller gruppen har ett gott mål (Cwejman 2013, Sveriges Television). Dessa extremister, som Cwejman kallar dem, är ofta väldigt tydliga med deras mål och att de i sitt arbete mot rasism *måste* använda våld. Det är enligt exempelvis AFA inte ett eget val utan kampen kräver det och därför använder de sig också av våld (Antifascistisk Aktion). Det är viktigt att understryka att våld inte försvaras från en bred antirasistisk rörelse utan endast inom en extrem falang. De extrema (radikala enligt Jämtes definition) gruppernas resonemang får ofta en framträdande roll i diskussion kring antirasism vilket till stor del beror den mediala uppmärksamheten de får. Cwejmans poäng, att allmänheten ser med blidare ögon på antirasistiska extremisterna är intressant eftersom det är möjligt att det gäller övrig antirasism också.

5.2 Välviljans Rasism

Hur vi talar om människor får betydelse, om vi beskriver en person med goda attribut är det mycket troligare att fatta tycke än motsatsen. Hur vi beskriver oss själva och våra medmänniskor blir därför viktigt och det är det välviljans rasism handlar om. Cwejman menar att svensk antirasism talar om invandrare och arbetar på ett sätt som motverkar antirasism. Han kritiserar antirasismen starkt och driver tesen att ”Antirasismen bär själv på rasistiska föreställningar” (Cwejman 2012, s. 10). Det blir nödvändigt att se skillnaden mellan Cwejmans tankar och Rattans. Den förra menar att vissa antirasister inte förstår att de själva upprätthåller rasism i samhället medan den senare menar att vissa antirasister talar om rasister med rasisters språkbruk och idéer. Skribenten Lawen Mohtadi, verksam vid den vänsterorienterade organisationen Arenagruppen, sammanfattar Cwejmans tankar med följande ”De antirasistiska rörelserna har, enligt Cwejman, tagit över rasismens rastänkande och kategorier till den grad att de i dag är den kraft som står i vägen för ett rasismfritt samhälle” (Mohtadi 2013, Arenagruppen). Med detta som bakgrund finns det därför anledning granska hur Cwejman resonerar och hur han kommer fram till sin slutsats.

Till att börja med använder Cwejman sig av ”ny rasism” på ett annat sätt än som tidigare tagits upp. Han använder istället termen för att beskriva den rasism som grundas på välvilja, välviljans rasism (Cwejman 2012, s. 12). Att antirasism är splittrad menar han är självklart, antirasister förenas endast i sitt motstånd till rasism vilket betyder att metoder ser vitt skilda ut (Intervju Cwejman 2013). Han utvecklar sin tanke med att det är samhällets ovilja mot att någon diskrimineras på grund av härkomst som skapar förutsättningar för att fokusera just på härkomst (Ibid.). I Cwejmans mening fokuseras det alltför ofta på samhällets maktstrukturer där minoritetsgrupper tar skada i förmån för kollektivet. Att därför exempelvis kvotera in invandrare i olika styrelser blir i hans resonemang ett sätt att främst sätta betydelse på härkomst. Han menar att kvotering och liknande åtgärder delar värderingar med ”gammal” rasism eftersom båda är deterministiska och att egenskaper som vi inte kan påverka bestämmer vilken plats vi får i samhället (Cwejman 2012, s. 16-17). Hans första exempel på välviljans rasism är lik den Rouzbehs gav uttryck för i sitt debattinlägg och består av journalisten och författaren Elin Grelsson text. Hon menar att en vit svensk aldrig har rätt att förklara vad som är rasism och inte, något Cwejman starkt kritiserar. Han menar att detta är ett tydligt exempel på ”fördold rasism” och i våra försök att bryta hierarkier i samhället så stärker vi endast rasistiska tankar om att den etniska grupp vi tillhör först och främst formar oss och våra åsikter (Cwejman 2012, s. 17). Cwejmans resonemang är logiskt, om människor först identifieras av etnicitet och härkomst blir det svårt att nå ett samhälle utan rasism. En antirasism som förespråkar detta synsätt har det tydliga problemet att den delar rasismens tanke om medfödda och oföränderliga egenskaper. Cwejman menar att Grelssons åsikt (vars syfte är att vara antirasistisk) självt är fördomsfullt och bygger på essentialism (Cwejman 2013, intervju). Men det är tveksamt om Grelssons argument är speciellt för antirasism, hennes åsikter går att hitta bland annat hos både feminister (män kan inte förstå kvinnors situation) och kommunister (kapitalägarna kan inte förstå arbetarnas situation) något även Cwejman håller med om (ibid.). Argumentationstekniken är därför inte unik för antirasism utan verkar passa in när meningsmotståndare skall framstå som oförmögna. Tankar och argumentation av sådant slag blir dock verkningslösa då de försöker främja antirasism med hänvisning till etnicitet.

Cwejman tar också upp SSUs ordförande Gabriel Wikström kritik om att Urban Ahlin (en vit man) blev utsedd till en ledande post istället för en kvinna eller en invandrare. Wikströms kritik ter sig vara både i linje med jämställdhet och antirasism men Cwejman

menar att kritiken saknar en viktig komponent, nämligen ett kompetenskrav. Han menar att Wikström ser gruppen invandrare berättigade till en plats istället för att de har en lämpad kandidat. Problemet, menar Cwejman, är att mångfald blir ett mål istället för antirasism och att välviljans rasism förstärker den rasistiska terminologin och diskursen (Cwejman 2012, s. 25).

Ytterligare en problematik som Cwejman tar upp är hur grupper blir representerade i olika frågor. Ofta förväntas exempelvis Svenska Muslimska rådet (SMR) eller Islamiska förbundet (IFIS) representera Sveriges muslimska befolkning men Cwejman ser flera problem med att på sådant sätt kommunicera med muslimer. Han menar att genom sådana åtgärder förutsätts invandrare vara ett passivt kollektiv där religiös representation är det bästa sättet för att skapa opinion. Han slår också fast att om man inte vill att muslimer ska behandlas som ett kollektiv får politiken inte stärka idén om en homogen grupp (Cwejman 2012, s. 36-37). Hans slutsats är värd att fundera över, det går inte att försöka bryta ner rasistiska idéer och sedan låta ett fåtal personer representera hela kulturella grupper. Jan Hjärpe, professor emeritus i islamologi vid Lunds Universitet menar dessutom att islamska organisationer tillskrivs större betydelse än de i verkligheten har och att media dikterar åsikter åt muslimer som de inte har (Fokus 2013). Det blir än mer missvisande om det tas hänsyn till att högst en tredjedel av Sveriges muslimer är medlemmar i ett trossamfund (ibid.). Även om Cwejman har flera bra poänger får hans bok det att verka påtagligt enkelt för minoritetsgrupper att som individer påverka samhället. De hinder och problem som minoritetsgrupper ställs inför för verkar saknas i analysen.

Välviljans rasism handlar mycket om att kollektivets bästa tar individens plats för självförverkligande, något som överrensstämmer med författarens liberala bakgrund. Att antirasism ofta refererar till härkomst och etnicitet blir tydligt i hans argumentation och han menar att om målet med antirasism är mindre rasism måste också medlen för att nå dit vara antirasistiska (Cwejman 2012, s. 98). Trots skillnaderna mellan Rattansis och Cwejmans kritik är de överens om att antirasism står för ett problem då ras ständigt lyfts fram i arbetet mot rasism. Det är också anmärkningsvärt att båda menar att nästa steg för antirasism är ett postetniskt samhälle. Cwejman menar att det måste utvecklas en ny identitet som är inkluderande, antirasism kan inte fortsätta i rasismens spår (Cwejman 2012, s. 110-11). Det går i avseende att se kopplingar till andra liberala debattörer som Jasenko Selimovic. Selimovic, som sedan 2010 är statssekreterare åt integrationsministern Erik Ullenhag, skrev i DN debatt att det är viktigt med en ny

svenskheter som inkluderar samtidigt som den preciserar hur individer blir en del av denna nya svenskheter (Selimovic 2012). Cwejmans kritik mot antirasism bygger kanske därför delvis på liberala idéer vilket han själv också medger (Intervju Cwejman). Det borde dock inte betyda att hans analys är mindre aktuell eller korrekt, antirasismen verkar i viss mån falla på eget grepp. Hur ett postetniskt samhälle skulle utvecklas och fungera är en spännande och intellektuellt utmanande men det ligger dock utanför vad jag i denna uppsats undersöker.

6 Slutsats

Det resultat som kommit av den empiriska undersökningen ligger till grund för de analyser som görs och det måste återigen nämnas att syftet med uppsatsen inte har varit att utreda orsaker till hur svensk antirasism verkar. Syftet har istället varit att klassificera antirasism utifrån rasistiska värderingar.

Med utgångspunkt i frågeställningen och med hänsyn till de metoder som tidigare diskuterats kan man dra några intressanta slutsatser. Det kanske mest slående är att Rattans kritik, vilket fokuserar på antirasism i Storbritannien, går att applicera på svensk politik. Utan att påstå att det han opponerar sig emot existerar på precis samma sätt i Sverige, menar jag att det han i grunden ger uttryck för i sin kritik även går att hitta i den svenska antirasismen. Med det menar jag att centrala representanter för antirasism har tendens att uttrycka sig på ett sätt som är slående likt rasistiska värderingar. Ett utmärkt exempel på det är Rouzbehs artikel där hon ger uttryck för sin åsikt om ”vi och dem”. Som tidigare nämnt innebär inte ”vi och dem” automatiskt ett rasistiskt tänkande men det är en nödvändig del av rasismen. På så sätt belägger hon sina argument på ett sätt som vedertaget tillskrivs rasism. Hennes konstaterande om att vi inte får vara rädda för hur världen ser ut innebär en kritik mot (ett inte nämnt) antirasistiskt kollektiv. Hennes målgrupp är inte de som delar rasistiska värderingar utan antirasister, hon kritiserar alltså antirasism med rasistiska värderingar. Det är viktigt att understryka att hon i övrigt inte alls behöver ge uttryck för liknande värderingar men i just denna text blir det tydligt. Hennes artikel blir också intressant om man höjer analysnivån och ser till övrig svensk politik. Vad kan hennes text säga om andra politiska frågor? Här kan man av flera orsaker inte dra några långtgående slutsatser, men det kan ligga till grund för att liknande studier kan motiveras inom andra områden.

Att gå steget längre och försöka säga något om svensk antirasism som helhet är svårt. Helmersons artiklar försöker dock beskriva hur debatten kring antirasism ser ut i svensk media. Även det är svårt men genom att reflektera hur debatter

förs, inte bara vad som sägs, går det att uppmärksamma skevheter i debatten. Inte skevhet i idéer utan hur dessa uttrycks, kanske är det så att debatten kring rasism och antirasism spelar Breivik rakt i händerna, kanske inte. Det viktiga är en självreflektion. Alla politiska rörelse bör genomföra självrannsaking och fundera över om deras ansträngningar faktiskt leder mot det mål som de eftersträvar. Det finns anledning att utvärdera vad som faktiskt är effektiv antirasism och vad som inte är det. En sådan undersökning skulle kräva stora resurser och vad som är effektivt idag är inte alls säkert effektivt imorgon. Dock skulle det tillföra något att förhålla sig till för antirasismen som kan vägleda i vad som fungerar och vad som inte fungerar. I enlighet med Cwejmans kritik bör sannolikt en sådan undersökning göras omgående eftersom han menar att antirasister själva ser till att rasistiska normer och värderingar bevaras. Välviljans rasism är en kraftfull kritik mot stora delar av den svenska antirasismen. Teorin menar att det inte spelar någon roll hur ”goda” dina intentioner är, du kan ändå vara en del av en rasistisk idévärld.

En anledning till att antirasism inte alltid är överens om hur man på bästa sätt förmedlar sina ståndpunkter är säkerligen att antirasism endast är en liten del av ens politiska åsikter. Bara i denna uppsats har personer med anknytning till Folkpartiet, Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet analyserats. Det är därför inte konstigt om antirasismen ibland anpassas utifrån övriga värderingar. Bengtsson förklarade det som att antirasism endast förenas i sitt motstånd mot rasism. Konsekvensen av det är att antirasismen i vissa fall då kan bli sekundär. Exempelvis skulle en liberal antirasist ha svårt att förespråka kvotering även med premisen att det gynnar antirasismen eftersom det anses oförenligt med liberala idéer. På samma sätt skulle en antirasist som är övertygad om att en marknadsekonomi är det optimala ekonomiska systemet ha svårt att gå med på ekonomiska regleringar om premisen även här är att det skulle gynna antirasismen. Men det fungerar inte på samma sätt för rasism. Det finns partier vars enda egentliga fråga grundas på rasism, något liknande existerar inte för antirasism. För att förstå antirasism måste det slås fast att den inte är enhetlig, inte ens inom den typ av antirasism som tagits upp här, och antirasismen har heller inget mål med att vara enhetlig. Min poäng är att även om man beaktar de skillnader som finns mellan antirasister och antirasistiska organisationer, är det

märkligt att antirasismen motarbetar sig själv. Rattansi belyser det i Storbritannien och min uppsats uppmärksammar det i Sverige.

Referenser

Antifascistisk Aktion. [Elektronisk] www.antifa.se/. Hämtdatum 2013-11-05.

Arendt, Hanna. *The Origins of Totalitarianism*. 1994. Schocken Books.

Bengtsson, Alexander. 2013. Journalist och författare samt Vice VD för stiftelsen EXPO. Intervju 4 december 2013.

Bergström, Göran - Boréus, Kristina (red.), 2012. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Cwejman, Adam. *Välviljans Rasism*. 2012. Timbro. Sverige.

Cwejman, Adam. 2013. Skribent på Timbro och tidigare ordförande för Liberala Ungdomsförbundet. Intervju 9 december 2013.

Cwejman, Adam. ”Extremisterna har mycket gemensamt”. Sveriges Television. Debatt. 2013-12-18. [Elektronisk] <http://debatt.svt.se/2013/12/18/extremisterna-har-mycket-gemensamt/>. Hämtdatum 2013-12-18.

Douglas, Martin. 2008. ”George Fredrickson, 73, Dies”. New York Times. Nyhetsartikel. 2008-03-07. [Elektronisk] http://www.nytimes.com/2008/03/07/books/07fredrickson.html?_r=0. Hämtdatum 2013-11-05.

Esaiasson, Peter – Giljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2012. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.

Fredrickson, George M. *Racism*. 2007. Princeton University Press.

Helmerson, Erik. 2013. "Integration: Intolerans från de toleranta" Dagens Nyheter. Ledare. 2013-03-28. [Elektronisk]

<http://www.dn.se/ledare/signerat/integration-intolerans-fran-de-toleranta/>.

Hämtdatum 2013-11-25.

Jämte, Jan. *Antirasismens många ansikten*. 2013. Statvetenskapliga institutionen. Umeå Universitet.

Kvale, Steinar. 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund. Studentlitteratur.

Neumann, Iver, 2003. *Mening, materialitet och makt*. Lund: Studentlitteratur.

Petersson, Karin. "Dags att välja sida". Aftonbladet. Ledare. 2012-04-27. [Elektronisk]

<http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/karinpettersson/article14741402.ab>.

Hämtdatum 2013-11-25.

Poohl, Daniel & Bengtsson, Daniel. *Positiv Antirasism*. 2012. Expo. Stockholm

Rattansi, Ali. 2007. *Racism: A very short introduction*. Oxford University Press. Oxford.

Ritter, Anna. 2013. "En uppsjö av röster". Fokus. 2013-04-24. [Elektronisk]

<http://www.fokus.se/2013/04/en-uppsjo-av-roster/>. Hämtdatum 2013-11-23.

Rouzbeh, Fouzan. 2013. "Ni är inte Jason". Sverige television. Debatt. 2013-12-16. [Elektronisk] <http://debatt.svt.se/2013/12/16/ni-ar-inte-jason/> Hämtdatum 2013-12-16.

Schultz, Mårten. 2012. ”Den svenska debatten spelar Breivik i händerna”. Dagens Nyheter. Nyhetskrönika. 2012-05-02. [Elektronisk]

<http://www.dn.se/nyheter/marten-schultz-svenska-debatten-spelar-breivik-i-handerna/>. Hämtdatum 2013-11-25.

Selimovic, Jasenko. 2013. ”Livslång kärlek till sill och potatis är inte svenskhet”. Dagens Nyheter. Debatt. 2013-09-19. [Elektronisk] <http://www.dn.se/debatt/det-behovs-en-ny-svenskhet-som-alla-kan-vara-stolta-over/> Hämtdatum 2013-11-15.

Silva, Yuri & Rasool Aina. ”Tack alla som vill vara Jason”. Sveriges television. Debatt. 2013-12-18. [Elektronisk] <http://debatt.svt.se/2013/12/18/tack-alla-som-vill-vara-jason/>. Hämtdatum. 2013-12-19.

Sveriges Resurser. [Elektronisk] <http://sverigesresurser.se/2012/04/med-oss-eller-med-breivik/>. Hämtdatum. 2013-11-25

Stoehrel, Veronica. “Vetenskapliga antaganden och definitioner av begrepp Normativa nedslag i en normativ kontext”. Publication. Nordicom. [Elektronisk] http://www.nordicom.gu.se/common/publ_pdf/245_stoehrel.pdf. Hämtdatum 2013-12-01.

Svenska Dagbladet. ”Tusentals manifestationen i Kärrtorp”. Nyhetsartikel. 2013-12-22.[Elektronisk]http://www.svd.se/nyheter/inrikes/tusentals-manifesterade-i-karrtorp_8846132.svd. Hämtdatum 2013-12-23

Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod. Malmö: Liber.